

З М І С Т

Частина перша

ПОХОДЖЕННЯ | 25

Частина друга

ЧИКАГО | 153

Частина третя

КЕНІЯ | 311

*Бо ми приходьки перед лицем Твоїм
та чужинці, як усі наші батьки!*

ПЕРША КНИГА ХРОНІКИ 29:15

П Е Р Е Д М О В А

до видання 2004 року

Із часу першої публікації цієї книжки минуло майже десятиліття. У передмові до першого видання я згадую, що нагода написати книжку з'явилася, коли я ще вчився у школі права і став першим афроамериканцем, якого обрали президентом видання *Harvard Law Review**. На хвилі помірної уваги до цієї події я отримав аванс від видавця та взявся за працю з вірою у те, що історія моєї родини й мої зусилля збагнути її можуть промовляти і стосовно расових розмежувань, притаманних американському досвідові, і стосовно плинного стану ідентичності — стрибків у часі, зіткнення культур — ознак нашого сучасного життя.

---

* *Harvard Law Review* — науковий юридичний журнал, який видає незалежна група студентів Гарвардської школи права. Вважається одним із найвпливовіших юридичних журналів у США. — Тут і далі прим. пер., якщо не зазначено інше.

Як і більшість авторів-початківців, я був сповнений надії та відчаю, коли книжка вийшла друком: надії, що її успіх перевершить мої юнацькі мрії, і відчаю, що я не спромігся сказати бодай щось вартісне. Реальність виявилася десь посередині. Критики відгукнулися стримано прихильно. На організовані видавцем читання таки приходили люди. Продажі розчаровували. Тож за кілька місяців я повернувся до звичних справ, певний, що моя письменницька кар'єра на цьому і скінчиться, проте задоволений, що пережив цей процес і назагал не осоромився.

Упродовж наступних десяти років я не мав багато часу на рефлексії. Я очолював проект реєстрації виборців* у голосуванні 1992 року, відкрив юридичну практику із захисту громадянських прав і почав викладати конституційне право в Чиказькому університеті. Ми з дружиною купили будинок, стали щасливими батьками двох красивих, здорових і невгамовних дівчат і намагалися все це забезпечити фінансово. Коли в 1996 році звільнилося місце в законодавчому зібранні штату**, друзі переконали мене балотуватись, і я виграв вибори. Мене попереджували ще до вступу на посаду, що політиці на рівні штату бракує вашингтонського гламуру: працювати доведеться у безвісті, переважно над питаннями, важливими для деяких невеликих груп громадян, але байдужими середньостатистичним американцям (наприклад, законодавства щодо будинків на колесах або податкової амортизації сільськогосподарського обладнання). Утім, робота мені подобалася — здебільшого тому,

---

* Реєстрація виборців — обов'язкова процедура у США для голосування на федеральних, штатних і місцевих виборах. Реєстрація обов'язкова у всіх штатах, окрім Північної Дакоти. Процес відбувається на рівні округів (адміністративних одиниць у межах штатів), а в кількох штатах — на муніципальному рівні. Зазвичай розпочинається за два-чотири тижні до дня виборів, але в третині штатів можна зареєструватися також у день виборів.

** Законодавче зібрання у США — це законодавчий орган кожного з 50 штатів, який у різних штатах називається по-різному. Репрезентує законодавчу гілку влади та виконує на рівні штату ті ж функції, що й Конгрес США на загальнодержавному рівні.

що масштаби штату дають змогу в розумні терміни побачити конкретні результати тієї чи іншої політики (розширення медичних державних послуг дітям із бідних сімей або реформи законодавства, яке спроваджує невинних людей на страту). А ще тому, що в будівлі капітолію великого промислового штату щодня можна бачити обличчя нації у безперервному спілкуванні: матері з пролетарських районів і фермери, які вирощують кукурудзу та боби, іммігранти-поденники й інвестиційні банкіри з будинками в передмістях — усі юрмляться, аби їх почули, усі готові розповісти свої історії.

Кілька місяців тому я виграв номінацію Демократичної партії* на вибори до Сенату** від штату Іллінойс. Виборчі перегони були складними: змагалися чимало кандидатів із хорошим фінансуванням, навиками та досягненнями, без організаційної підтримки й особистих статків шанси темношкірого чоловіка з кумедним іменем були сміховинні. Тож коли я здобув більшість голосів на виборах Демократичної партії — і в «білих» районах, і в «чорних», і в передмістях, і в самому Чикаго, — реакція на мою перемогу нагадала реакцію на моє обрання редактором *Law Review*. Знані коментатори висловлювали подив і щиру надію на те, що моя перемога віщує ширші зміни у нашій расовій політиці. У чорній громаді пишалися моїм досягненням, але ця гордість була змішана з розчаруванням, що через півстоліття після судового рішення Верховного суду у справі «Браун проти Ради у справах освіти»*** та через сорок років після

---

* Ця передвиборча кампанія на посаду сенатора США складалась із двох етапів: номінації всередині Демократичної партії та вибори проти кандидата від Республіканської партії.

** Сенат США — верхня палата Конгресу США; разом із нижньою палатою, Палатою представників, утворює американський парламент.

*** У справі 1954 року за колективним позовом чорношкірих батьків проти Ради у справах освіти міста Топіка, штат Канзас, Верховний суд США постановив, що американське законодавство на рівні штатів, яке встановлює расову сегрегацію у державних школах, є неконституційним, навіть якщо рівень освіти у «білій» та «чорній» частинах є однаковим.

прийняття Закону про виборчі права* ми маємо святкувати те, що я матиму шанс (тільки шанс, бо на мене чекав суворий останній тур виборів) стати єдиним афроамериканцем — і лише третім після Реконструкції** — у Сенаті. Моя родина, друзі та я трохи здивувалися з такої уваги, постійно пам'ятаючи про межу між сліпучим сьйвом статей у пресі та хаотичною буденною реальністю, яку ми переживаємо насправді.

Подібно до того, як десять років тому сплеск уваги викликав зацікавлення видавництва, тепер новий потік статей посприяв другому виданню. Уперше за багато років я взяв до рук примірник і перечитав кілька розділів, аби зрозуміти, як могла змінитися з часом моя мова. Зізнаюся, подекуди я здригався через невідале слово, рване речення, вияв емоцій, який тепер видається надмірним або заяложеним. Мені захотілося скоротити книжку сторінок на п'ятдесят, настільки більше я ціную тепер стислий виклад. Утім, не можу сказати, що голос у цій книжці не мій і що сьогодні я розповідав би цю історію інакше, ніж десять років тому, попри деякі пасажі, які виявилися політично невігідними, давши поживу для коментарів і опозиційних досліджень.

А що, певно, таки змінилося, кардинально й драматично, — це контекст, у якому нині читається книжка. Я починав писати на тлі піднесення Кремнієвої долини та ринку акцій, падіння Берлінської стіни, повільних і поступових кроків Мандели із в'язниці до керівництва країною та під-

---

* Закон про виборчі права — важливий федеральний законодавчий акт у США, який забороняє расову дискримінацію у виборчому процесі. Президент Ліндон Джонсон підписав його у розпал руху за громадянські права 6 серпня 1965 року.

** Реконструкція Півдня — період в історії США після закінчення Громадянської війни, який тривав із 1865 по 1877 рік і протягом якого відбувалася реінтеграція переможених південних штатів Конфедерації до складу США та скасування рабовласницької системи на всій території країни.

писання Угод в Осло*. У нашій країні культурні дебати — щодо зброї, абортів і текстів реп-музики — здавалися такими запеклими саме тому, що «Третій шлях»** Білла Клінтона, соціально орієнтована держава, але зі зменшеним обсягом державних соціальних витрат, без великих амбіцій, проте і без гострих протистоянь, схоже, відображав широкий, ґрунтовний консенсус щодо питань матеріального добробуту. До цього консенсусу довелося доєднатися навіть першій кампанії Джорджа Буша-молодшого з її «співчутливим консерватизмом». На міжнародній арені письменники проголошували кінець історії, переможний хід вільних ринків і ліберальної демократії, на зміну давній ворожнечі та війнам між країнами заступали віртуальні спільноти й битви за частку ринку.

Аж от 11 вересня 2001 року світ розколовся.

Мені не вистачить письменницької майстерності описати той день і всі, що були після нього, — як літаки, мов примари, занурювались у сталь і скло, як під власною вагою падали хмарочоси, мов у сповільненій зйомці, як вкриті попелом постаті блукали вулицями, — біль і страх. І так само не пробую зрозуміти неприкритий нігілізм, який рухав тоді терористами й досі рухає їхньою братією. Моя сила емпатії і вміння дивитися в серця інших людей неспроможні усвідомити порожні погляди тих, хто вбиває невинних із відчуженням і незворушним задоволенням.

Однак я знаю напевно, що історія того дня відплатила нам з лишком за те, що її забули, і що насправді минуле, як нагадує нам Фолкнер, ніколи не вмирає, — воно навіть не минуле. І ця спільна історія, це минуле безпосередньо

---

* Угоди в Осло — двосторонні таємні переговори між Ізраїлем та Організацією визволення Палестини з метою врегулювати ізраїльсько-палестинський конфлікт, що проходили в Осло під егідою Норвегії та завершилися підписанням двох угод між сторонами у 1993–1995 роках.

** «Третій шлях» — політична позиція, близька до центризму, яка намагається примирити політичні крайності через синтез економіки правих із соціальними програмами лівих. Адептами «Третього шляху» були Білл Клінтон і Тоні Блер.

стосуються мого власного. Не лише тому, що бомби Аль-Каїди з моторошною точністю позначили ландшафт мого життя — будівлі, вулиці та обличчя Найробі, Балі, Манхеттену. Не лише тому, що внаслідок терактів 11 вересня моє ім'я стало спокусливою мішенню для глузувань на веб-сторінках найфанатичніших функціонерів-республіканців. А й тому, що за своєю суттю ця боротьба — між світом достатку і світом злиднів, між сучасним і давнім, між тими, хто приймає наше соціальне розмаїття — багатолюдне, суперечливе, втомливе, при цьому тримаючись сукупності цінностей, які нас об'єднують, — і тими, хто під прикриттям прапорів, гасел і священних текстів вишукує певність і простоту, які виправдовують насилля супроти інакших, — є також боротьбою, в мініатюрі описаною у цій книжці.

Я знаю, я бачив на власні очі відчай і сум'яття слабких: як це викручує життя дітей на вулицях Джакарти або Найробі, власне так само, як і дітей Саут-Сайду* в Чикаго, та якою вузькою є стежка для них між приниженням і нестримною люттяю, і як легко вони вдаються до насильства та впадають у відчай. Я знаю, що відповіді можновладців на це сум'яття — від безпробудної пихи, то, коли безлад виходить за припустимі межі, напористе й бездумне використання сили, довші тюремні терміни та складніша військова техніка — неадекватні викликові. Я знаю, що суворіші обмеження, фундаменталізм і клановість є вироком для нас усіх.

Тож те, що було для мене внутрішньою, дуже особистою працею — зрозуміти цю боротьбу і знайти своє місце у ній, — перетнулося з ширшою публічною дискусією, до якої я тепер залучений за фахом і посадою та яка визначатиме наше життя й життя наших дітей ще довгий час.

Значення для суспільної політики усього цього — тема окремої книжки. Та дозвольте мені завершити на радше особистій ноті. Багато персонажів цієї книжки досі присут-

---

* Саут-Сайд (англ. South Side — «Південна сторона») — південний район Чикаго з переважно афроамериканським населенням (за різними даними, від 93 % і вище).
